

Het verzorgde paard

Geven basisverzorging paarden

Het verzorgde paard

Theorie

D. Haan
H. van Rinsum
H. van Wingerden

eerste druk, 2001

Artikelcode: 26006.2

Colofon

Auteursteam	Desirée Haan, Hanneke van Rinsum, Heleen van Wingerden
Onderwijsdeskundige	Annette Scholten
Illustraties	Verbaal - bureau voor visuele communicatie
Redactie	Piet Hugten redactie en copywriting

© 2001 Ontwikkelcentrum, Ede, Nederland

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, hetzij mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het Ontwikkelcentrum.

Voorwoord

Deze uitgave bevat de onderwijseenheid Het verzorgde paard van de deeltkwalificatie Geven basisverzorging paarden. Voor de onderwijseenheid is er een uitgave met opdrachten en bronnen en een uitgave met theorie.

Opdrachten

Aan het begin van elke opdracht staat het opdrachtdoel. Daar staat wat je aan het einde van de opdracht moet kunnen. De opdrachten bevorderen de zelfwerkzaamheid. Met de opdrachten kun je je kennis in de praktijk toetsen of bepaalde vaardigheden trainen. Als je alle opdrachten met voldoende resultaat hebt uitgevoerd, beheers je de stof.

Bronnenoverzicht

Om de opdrachten uit te voeren heb je informatie nodig. Hiervoor kun je het bijbehorende theorieboek gebruiken. Maar je kunt ook andere bronnen raadplegen. In het bronnenoverzicht staat waar je informatie kunt vinden over de onderwerpen die in deze onderwijseenheid aan de orde komen. Dit kunnen boeken zijn, maar ook vakbladen, folders, video's, het internet et cetera.

Theorie

Het theorieboek bevat de theorie die je het meest nodig hebt en die niet gauw verandert.

Om het bestuderen en verwerken van de tekst gemakkelijker te maken kun je aan het einde van elke paragraaf verwerkingsvragen maken.

Namens het auteursteam wens ik je veel succes bij het werken met deze uitgave.

Het auteursteam

Inleiding

Het boek Het verzorgde paard vormt een deel van lesstof voor de deelkwalificatie Geven basisverzorging paarden (3J010).

In het eerste hoofdstuk wordt aandacht besteed aan het verzorgen van het paard. Daarbij komen het poetsen, toiletteren en scheren aan de orde. Verder wordt ingegaan op dekens en allerlei beenbeschermingsmiddelen. Tenslotte is er aandacht voor het verzorgen van stal en weide.

In het tweede hoofdstuk staat het beoordelen van de gezondheid van paarden centraal. Speciale aandacht is er daarbij voor huidproblemen.

Het laatste hoofdstuk gaat in op veiligheidsaspecten bij het werken met paarden.

De auteurs

Inhoud

Voorwoord 5

Inleiding 6

1 Verzorging paard en stal 9

- 1.1 Poetsen 9
- 1.2 Dekens 14
- 1.3 Beenbeschermers 18
- 1.4 Toiletteren en scheren 22
- 1.5 Stal en weide 30
- 1.6 Transport 34
- 1.7 Afsluiting 37

2 Gezondheid en ziekte 38

- 2.1 Gezondheid 38
- 2.2 Bepaling van ademhaling (A) temperatuur (T) en pols (P) of hartslag 41
- 2.3 Huidproblemen 42

3 Welzijn en veiligheid 46

- 3.1 Veiligheid van de mens 46
- 3.2 Veiligheid voor het paard 47
- 3.3 Afsluiting 48

Trefwoordenlijst 49

---

1 Verzorging paard en stal

Oriëntatie

Hoe je ook met paarden en pony's bezig bent, de verzorging van dier en stal komt elke dag weer terug. Het is belangrijk dat je dit heel goed onder de knie krijgt. De theorie helpt je de praktijk goed te leren.

1.1 Poetsen

poetsen Als je met paarden of pony's werkt, moet je poetsen. *Poetsen* komt altijd weer terug. Bij paarden die gereden worden elke dag en als je paard op de wei staat wat minder. Poetsen is niet alleen goed voor de vacht, maar ook voor het contact dat je hebt met je paard. Je leert je paard goed kennen en het sociale aspect speelt natuurlijk ook een rol. Er zijn dus verschillende redenen waarom je een paard poetst:

- Om hem schoon te maken en te houden.
- Om de bloedsomloop te stimuleren.
- Als massage voor de spieren.
- Om hem te controleren op wondjes.
- Voor het sociale contact.

Veiligheid

Je eigen veiligheid is natuurlijk het allerbelangrijkste, dus voordat je een paard gaat poetsen, houd je rekening met de volgende punten:

- Als je de box inloopt om het paard te pakken, laat je de boxdeur of helemaal open, of je doet hem weer helemaal dicht. Laat de deur nooit half open staan.
- Bevestig de halster op de juiste manier, dus op het harde neusbeen.
- Haal het uiteinde door de passant.
- Bevestig altijd een touw aan de halster als je het paard uit de box haalt.
- Loop recht door de deur met het paard.
- Loop altijd aan de linker kant van het paard, met in je rechter hand het touw en in je linker hand het uiteinde van het touw.
- Zet het paard kort vast met een losse paardenknoop.
- Ga op een goed verlichte plaats staan die voldoende ruimte biedt, zodat je om het paard heen kunt lopen.
- Zorg dat je poetsspullen achter je paard staan.
- Krab altijd de hoeven uit als je een paard van stal haalt.
- Zet een paard nooit vast aan de boxdeur. Stel dat het paard gaat hangen, dan valt de boxdeur eruit!

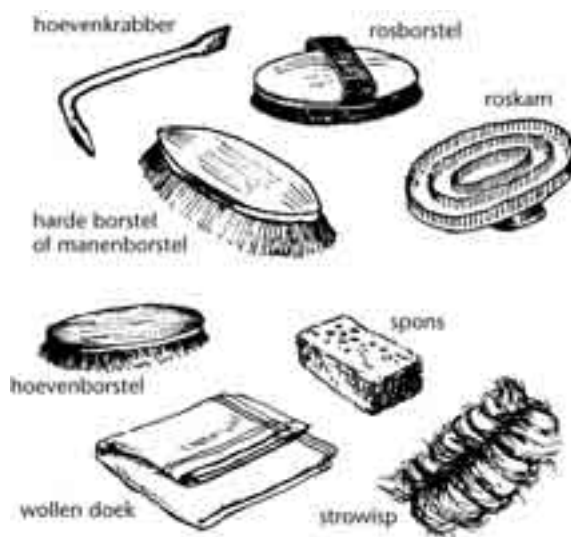

Benodigde poetsspullen

Om te poetsen heb je poetsspullen nodig. Er zijn heel veel verschillende soorten poetsspullen te krijgen. Je hebt in ieder geval nodig:

- ijzeren of plastic roskam,
- rubberen roskam,
- harde borstel,
- glansborstel,
- schone wollen doek,
- twee sponzen,
- emmer,
- hoevenkrabber,
- hoevenborstel,
- hoevenvet.

Fig. 1.1
Poetsgereedschap.

Poetsvolgorde

werkvolgende

Bij het poetsen kun je beste een vast *werkvolgende* aanhouden. Je paard wordt dan goed gepoetst en je vergeet ook geen handelingen. De meest gebruikte volgorde is:

- 1 Je begint altijd met de ijzeren of plastic roskam links bovenaan bij de hals te poetsen. Je maakt ronddraaiende bewegingen en je slaat de ijzeren roskam op de grond uit achter het paard.
- 2 Daarna doe je de rechter kant.
- 3 Vervolgens poets je het hoofd en de benen met de rubberen roskam. Ook deze sla je voortdurend uit op de grond achter het paard.
- 4 Dan pak je de rosborstel en je begint weer links bovenaan te poetsen. De rosborstel sla je uit in de ijzeren roskam, die je vervolgens weer op de grond uitslaat.
- 5 Ook het hoofd en de benen doe je met de rosborstel.
- 6 Daarna pak je de glansborstel en poetst hiermee het hele paard. De glansborstel sla je uit in de rosborstel.
- 7 Dan krab je de hoeven uit in de volgorde: LV, RV, LA, RA.

-
- 8 Vervolgens was je de hoeven aan de onderkant en alleen als het nodig is ook aan de buitenkant. Dit kun je elke dag doen, tenzij de hoefsmid iets anders zegt.
  - 9 Je kunt de hoeven invetten met hoevenvet. Vet de hoeven altijd nat in. Denk goed aan de zijkanten van de hoeven.
  - 10 Maak met een spons de neus schoon (niet de ogen) en de aars.
  - 11 Borstel de staart van beneden naar boven met een plastic haarborstel (met nopjes).
  - 12 Tot slot poets je met een wollen doek het hele paard na.
  - 13 Na het poetsen maak je de poetsspullen schoon door de borstels tegen elkaar uit te slaan. Minimaal een keer per maand was je de borstels uit met een desinfecterend middel.

Verdere uitleg bij het poetsen

Vacht

Ga nooit te hard met de ijzeren of plastic roskam over de huid van een paard. Zijn de borstels te hard, dan pak je een rubberen roskam. Als je met de harde borstel poetst, moet je ervoor zorgen dat je de borstel regelmatig uitklopt in de roskam. Zo gaat het vuil uit je borstel en wordt je paard ook schoner. Sla de roskam uit op de grond achter je paard. De grond is makkelijker schoon te maken dan de muur! Als je het hoofd poetst, let er dan op dat je aan de zijkant staat. Zo kan het paard je geen kopstoot geven. Poets altijd met de haren mee en denk aan de ogen.

Hoeven

Om snel te werken kun je een paard aanleren dat je de hoeven optilt van een kant. Bij jonge paarden, die nog geen voetje op kunnen tillen, doe je dit natuurlijk niet. Benader een paard altijd met je stem en ga met je hand langs het been naar beneden naar de hoeven. Duw iets tegen zijn lichaam aan. Als je de hoeven optilt van een kant, moet je het rechter achterbeen altijd binnendoor optillen. Zo kan je paard je niet slaan. Oefen dit in de praktijk!

hoefverzorging

Over hoeven invetten zijn de meningen van de deskundigen nogal verdeeld. Moet het nu wel of niet? Controleer de hoeven elke dag. Ammoniak en mest zijn slecht voor de hoeven. Voor een goede *hoefverzorging* is het dus belangrijk dat je paard een goede bodembedekking heeft. Krab de hoeven elke dag uit en na het werken nog een keer. Krab eerst de zijdelingse straalgroeven uit en dan de middelste. Kijk of de hoof hard of zacht is en of hij brokkelt of stinkt. Merk je iets afwijkends, meld dat dan. Ook voor dit onderdeel is praktijkervaring noodzakelijk, dus oefen dit onder begeleiding van je praktijkopleider.

Als de hoeven heel droog zijn en je moet ze invetten, doe dit dan op een natte hoof. Zo trekt het water beter in de hoof. Wil je nou dat het water niet in de hoof komt (bijvoorbeeld in een nat weiland), dan kun je hoof van te voren invetten. Dit heeft natuurlijk geen zin voor een hele dag, maar wel voor een uurtje in de wei of paddock. Er zijn diversen soorten vetten en oliën in de handel. Bespreek met je praktijkopleider welke hij of zij gebruikt.

Huidvet

huidvet Sommige paarden hebben last van *huidvet*. Dit kun je zien door witte schilfertjes en een witte waas die op de paarden ligt. Hoe meer je wast, hoe meer je de talgklieren aanzet tot het produceren van huidvet. Ga je op concours of moet je naar een keuring, *strowis* dan kun je dat huidvet weghalen met een *strowis*. Je haalt wat nat stro onder uit de box en wrijft hiermee het paard in. Daarna borstel je hem met een harde borstel na. De ammoniak (van de urine) die in het stro zit, lost het vet op. Wat ook kan, is een beetje brandspiritus op een doek doen. Maar let daarbij erg goed op: spiritus ontvet goed, maar is zeer brandgevaarlijk.

Hoofd

De mond en neus van het paard maak je schoon met een spons. Aan de ogen hoef je niet veel te doen. Zijn de ogen echt vies, dan gebruik je een watje of gaasje met wat water dat gekookt heeft. Wrijf altijd in de richting van de neus. Merk je dat het paard blijft tranen of met zijn ogen knijpt, waarschuw dan iemand.

Staart

De staart maakt het paard, zeggen ze wel eens. Toch hoor je wel mensen beweren dat je niks aan de staart mag doen, alleen bij wedstrijden of keuringen. Dat is zonde: een mooie staart is ook daarbuiten de moeite waard. Je mag de staart best elke dag verzorgen, als je het maar voorzichtig doet. De plastic haarborstels die gebruikt worden voor mensen zijn het meest geschikt om de staart mee te borstelen. Pak het onderste gedeelte van de staart en begin daar voorzichtig de klitten uit te halen. Dan werk je geleidelijk aan door naar boven. Een mens verliest al gemiddeld 80 haren per dag. Je hoeft dus niet te schrikken als er wat haren in je borstel zitten. Was de staart regelmatig met een milde shampoo. Je kunt een shampoo gebruiken en daarna een crèmespoeling, maar de 2-in-1-shampoos voldoen ook uitstekend. Heb je een schimmel, dan doet zilvershampoo wel eens wonderen. Een staart moet je bijhouden, want als de haren echt zijn aangetast door ammoniak, krijg je hem niet meer mooi. Ga je op concours of naar een keuring, dan is het makkelijk om een spray te gebruiken die ontklit. En als je toch in de buurt bent, vergeet niet de aars regelmatig schoon te maken.

Fig. 1.2

Een goede manier om de staart te borstelen.

Wassen

Als je paard echt vies is, kun je hem wassen. Gebruik hiervoor een milde shampoo en een spons of borstel. Begin met het nat maken altijd bij de benen. Zo kan het paard wennen aan het water en aan het geluid. Spuit nooit het water zo op het hoofd, maar gebruik hiervoor een spons. Als je klaar bent, trek je het paard droog met een zweetmes. De kootholtes wrijf je zachtjes droog met een handdoek of theedoek. Als het warm is buiten, kun je laten stappen. Is het koud, dan leg je het paard een wollen of fleece deken op. Sommige stallen hebben een solarium om een paard sneller op te laten drogen. Dit solarium wordt ook wel gebruikt voor en na het werken van de paarden. Zet een paard nooit op de tocht!

koker Ook de *koker* van een hengst of ruïn moet je wel eens schoonmaken. Als er vuil op de binnenkant van de achterbenen zit, komt dit meestal uit de *koker*. Was de *koker* met lauw water en een spons, eventueel met een zachte shampoo (babyshampoo). Was de *koker* van de buitenkant en van de binnenkant. Je kunt met je hand en de spons een eindje naar binnen, maar let op: sommige paarden vinden dit niet leuk en dat laten ze je merken. Als je paard het echt niet toelaat, kun je een kalmeringsmiddel gebruiken (te koop bij de dierenarts en in ruitersportwinkels). Een voordeel is dat veel paarden van zo'n middel uitschachten.

Vragen 1.1

- Een paard draait zich om in de box. Wat is de beste manier om hem te pakken?
- Hoe kun je huidvet makkelijk verwijderen?
- Waar let je op als je de linker achtervoet oppakt?
- Bekijk in een paardencatalogus diverse soorten borstels. Kijk naar de toepassing en de prijs. Maak daarvan een overzicht.
- Welke soorten middelen kun je gebruiken om de staart te wassen?
- Bekijk in de paardencatalogus diverse soorten hoefvet. Kijk welke verschillende soorten er allemaal zijn en kijk ook de prijs.
- Beschrijf hoe je een paard wast.

1.2 Dekens

Wanneer je een deken wilt aanschaffen, moet je goed bedenken voor welk doel je de deken wilt gebruiken. Het doel van de deken bepaalt in belangrijke mate de keuze van het materiaal, de uitvoering en de prijs. Wanneer een deken alleen maar gebruikt wordt om een bezweet paard na het rijden even op te laten drogen, dan is een eenvoudige wollen zweetdeken met een enkele singel prima. Wil je echter een geschoren paard op een koude regenachtige dag toch wat weidegang geven, dan is een dikkere canvas deken een betere keuze.

Pasvorm

Een deken moet goed passen. Er zijn tabellen waarin je kunt opzoeken welke maat deken je nodig hebt voor jouw paard. Deze tabellen kun je krijgen bij een ruitersportzaak, of ze staan in een paardencatalogus. Koop een deken nooit te klein. Een te grote deken kan trouwens ook gevaarlijk zijn.

pasvormen

In de meeste winkels zijn de *pasvormen* gemaakt op bovenlengte (de lengte van de schoft tot het begin van de staart) of de onderlengte (van borst tot zitbeenknobbel).

Fig. 1.3
Maattabel.

Maattabel Paardendekens:		
Stokmaat in cm	maat	onderlengte
tot 120	Shetland	145 cm
121 tot 130	Welsh	155 cm
131 tot 140	New Forest	165 cm
141 tot 151	Small	175 cm
152 tot 161	Medium	185 cm
162 tot 168	Large	195 cm
168 tot 174	Extra Large	200 cm
175 en groter	XXL	215 cm

Materialen

Paardendekens kunnen van heel veel soorten materiaal gemaakt zijn. Elke materiaal heeft zijn voor- en nadelen. Het is belangrijk dat je weet wat er te koop is en waarvoor het geschikt is.

Wol

Wollen dekens worden in de regel gebruikt als zweetdeken na het werk. Wol ademt en laat vocht door. Dit vocht komt boven op de deken te liggen. Laat de deken daarom na gebruik goed drogen voordat je hem opbergt. Een wollen deken wordt ook wel

---

als onderdeken gebruikt. Het voordeel van wol is dat het goed vochtdoorlatend is. Een nadeel is dat de deken kan krimpen of vervilt in de was. Daarom kun je een wollen deken beter naar de stomerij brengen.

Katoen

Katoenen dekens zijn 's zomers geschikt als staldeken, of als statiedeken op concours. Meestal zit er wat kunststof in om krimpen te voorkomen bij het wassen. In de winter kunnen katoenen dekens ook uitstekend dienst doen als onderdeken.

Nylon

Nylon dekens zijn over het algemeen sterk en gemakkelijk schoon te houden. Ze krimpen niet. Het nadeel van nylon is dat het slecht ademt, dus kan er eventueel verstikking van de huid optreden. De nylon deken met een voering van katoen, voorkomt dit probleem grotendeels. Vooral in de winter is zo'n deken als staldeken zeer geschikt.

Canvas of jute

Canvas of jute dekens zijn over het algemeen sterk. Ze zijn verkrijgbaar in ongevoerde en gevoerde uitvoering. De gevoerde uitvoering is warmer en zachter, zodat doorschuren voorkomen wordt. Vaak zijn deze dekens gewaxt en dus 's winters ideaal als buitendeken. Een nadeel is dat ze na het wassen vaak stug en stijf aanvoelen. Ook zal de deken na het wassen opnieuw gewaxt moeten worden om de waterdichtheid terug te krijgen.

Goretex

Goretex is een vrij nieuw materiaal en wordt veel gebruikt in de bergsport. Het is zeer licht, warm, waterdicht en ademend materiaal.

Badstof

Badstof neemt goed vocht op. Het nadeel is dat deze deken niet zo sterk is. Dekens van badstof kunnen goed gebruikt worden als onderdeken, zweetdeken of in de zomer als concoursdeken.

Fleece

Synthetisch materiaal dat vocht en zuurstofdoorlatend is.

Sluitingen

Een deken moet goed vastzitten, anders verschuift deze en kunnen er gevaarlijke situaties ontstaan. Er zijn allerlei soorten sluitingen mogelijk met allemaal hun eigen voor- en nadelen.

Borstsluitingen

borstsluitingen

De meeste *borstsluitingen* zijn leren riemen met gespen of alleen gespen. Het nadeel van leren riemen is dat de paarden eraan kunnen gaan eten, zodat je de riem niet meer kunt gebruiken. Een gesp is gemakkelijk in gebruik en gaat lang mee. Je hebt dekens met enkele sluitingen. Het nadeel van enkele sluitingen is dat de deken makkelijk scheef gaat hangen en dat je geen goede drukverdeling hebt, zodat er schuurplekken op kunnen treden. De dekens met dubbele sluitingen zijn beter. De drukverdeling is goed en je hebt minder kans dat de deken scheef gaat hangen.

Sommige dekens zijn dicht van voren. Het voordeel hiervan is dat je geen beschadigingen kunt krijgen door gespen. Ook de drukverdeling is bij deze deken het beste. Een nadeel kan zijn dat sommige (jonge) paarden het eng vinden om de deken over het hoofd te krijgen.

Kruissingel

Blijft goed zitten en is vooral in de winter voor buitendekens en staldekens een heel goede sluiting.

Rechte singel

Voor zweet- en concoursdekens is deze singel goed genoeg. Voor in de wei is een enkele rechte singel te weinig. De deken zal gaan schuiven en zo heb je eerder kans dat hij kapot gaat.

Staarriem

De staarriem dient ervoor het achterste gedeelte van de deken op de plaats te houden. Het nadeel van een staarriem is dat hij kan gaan schuren. Om dit te voorkomen kun je een stuk tuinslang om de staarriem bevestigen.

Lieskoorden

Uitstekend voor buitendekens en staldekens. De deken kan niet omhoog waaien en blijft goed zitten. Zorg dat je een vuist tussen de riemen hebt als je ze vastmaakt. Als de riem te strak zit, kan hij gaan schuren. Als de riem te los zit, kan het paard er met zijn been in komen, met alle gevolgen van dien.

Losse dekensingel

Deze wordt vaak gebruikt wanneer een onderdeken gebruikt wordt. Heb je een rechte onderdeken, vouw deze dan met de punten naar boven op de hals en sla ze terug. Maak ze vast onder de dekensingel. Zorg er wel voor dat er een kussen onder de dekensingel ligt in verband met drukkingen.

Een deken opleggen en afdoen

zweetdeken Voordat je een paard een deken oplegt, maak je het dier eerst goed schoon (dit geldt niet bij een *zweetdeken* na het werk). Je staat aan de linker kant van het paard en legt de deken over de rug iets naar voren. Maak eerst de voorsluiting vast en trek de deken iets naar achteren, zodat de haren recht komen te liggen. Maak dan de buikriemen vast en daarna de staarriem of de lieskoorden. Bij het afdoen van de deken maak je altijd eerst de lieskoorden los, dan de buiksingels en dan de borstsluiting. Maak je namelijk eerst de voorsluiting los en het paard komt los, dan heb je kans dat de deken in de lies komt, met alle gevolgen van dien. Vouw de deken op naar achteren en laat hem over de achterhand van het paard glijden. Vouw de deken netjes op en leg of hang hem op een plaats waar niemand erover heen kan lopen. Denk aan de sponsornamen. Deze hang je naar voren!

Fig. 1.4
*De goede volgorde om
een deken los te maken.*

Reinigen

De buitenkant van de deken maak je, zeker in de winter, elke dag schoon met een harde borstel. Zo verwijder je stof en mest.

Minimaal een keer per week borstel je de deken uit met een harde borstel. Je kunt ook een stofzuiger gebruiken om de losse haren te verwijderen. Zo blijft je paard ook beter schoon. De meeste dekens kun je in de wasmachine wassen, Moeilijkheden hierbij zijn:

- vooral katoen en wol krimpen;
- de machine is vaak te klein;
- de wasmachine kan verstopt raken, zorg er in ieder geval voor dat alle haren verwijderd zijn;
- vooral in de winter is er vaak geen geschikte ruimte om de deken te laten drogen.

In plaats van zelf wassen kun je de deken ook laten reinigen bij de stomerij. Dat is wel een stuk duurder, maar daar staat tegenover dat de deken goed wordt ontsmet en veelal veel schoner wordt doordat men gebruik maakt van aangepaste machines. De deken kan ook gereinigd worden met een hogedrukspuit. Dit is erg arbeidsintensief en het is lastig de zeepresten eruit te wassen.

Als je de dekens toch thuis schoonmaakt, droog ze dan niet in de zadelkamer bij leren zadels en hoofdstellen. Je krijgt te veel vocht in de zadelkamer en dat is heel slecht voor leer.

Vragen 1.2

- a Waarom moet je altijd een kussentje onder een losse dekensingel leggen?
- b Noem vijf materialen waarvan dekens gemaakt kunnen zijn en geef bij ieder materiaal de voor- en nadelen.
- c Waar let je op als je een deken wilt kopen?
- d Geef drie soorten borstsluitingen met hun voor- en nadelen.
- e Noem drie soorten buiksluitingen met hun voor- en nadelen.
- f Noem twee soorten achter- of staartsluitingen met hun voor- en nadelen.
- g Hoe maak je een deken los? Waar let je op?
- h Geef drie manieren om een deken te reinigen en noem bij elke manier de voor- en nadelen.

1.3 Beenbeschermers

Je moet het paard onder verschillende omstandigheden beschermen:

- Tijdens het longeren.
- Tijdens het losgooien.
- Tijdens het rijden.
- Tijdens het springen.
- Tijdens het transport.
- Op stal als naverzorging.

Wanneer je de benen van het paard wilt beschermen tegen stoten, kun je dat op veel verschillende manieren doen.

Peesbeschermers

peesbeschermers
pijpkousen

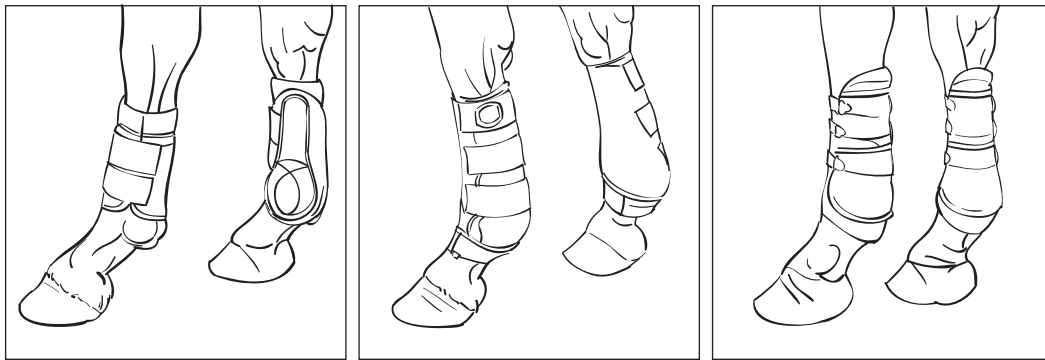
Iedereen die af en toe zijn paard laat werken, heeft wel een paar *peesbeschermers* of *pijpkousen* in zijn bezit. Deze peesbeschermers beschermen het paardenbeen tegen stoten. Dat stoten kan gebeuren door een botsing tegen een balk, maar ook door aanraking met het hoefijzer. Zo'n tik kan een lelijke blessure opleveren en die kun je beter voorkomen.

Goede peesbeschermers bieden naast bescherming ook steun. Er zijn veel verschillende modellen en materialen in de handel. Je kunt daaruit een keuze maken wanneer je weet in welke situatie de peesbeschermers gebruikt gaan worden.

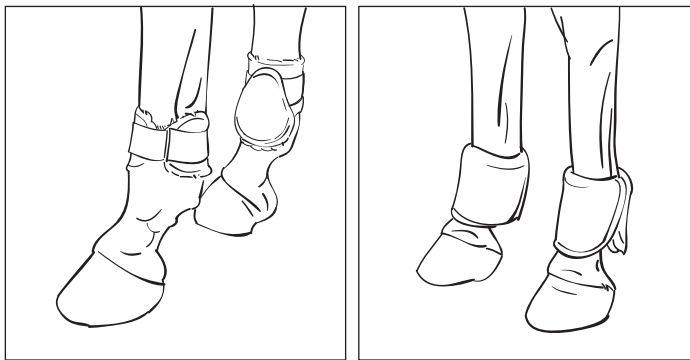
strijklap

Een *strijklap* is een korte beschermer voor de kogel van het achterbeen.

Fig. 1.5 Verschillende modellen peesbeschermers en een strijklap.

peesbeschermers

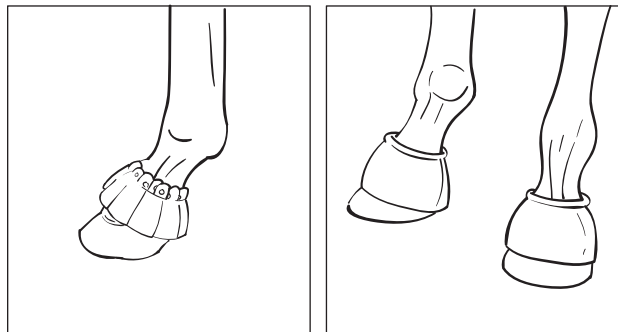

strijklappen

Springschoenen

springschoenen Springschoenen worden in het algemeen gebruikt om de kroonrand en verzenen van de paarden te beschermen. Vooral in zware grond kan het gebeuren dat een paard, bij het galopperen of na een hindernis, met zijn achterhoef zijn eigen voorhoef ernstig verwondt. Springschoenen zijn er in allerlei materialen en vormen. De gesloten vorm zal niet snel worden verloren, maar trekt wel lastig aan. De vorm met klittenband is gemakkelijk aan te brengen, maar kan worden verloren. Tijdens het transport van je paard kan de springschoen dienen om de kroonranden te beschermen tegen betappen.

Fig. 1.6
Verschillende
springschoenen.

Bandages

Je kunt je paard om verschillende redenen bandageren, zoals:

- bescherming,
- stevigheid,
- warmte,
- verband,
- showelement,
- staartbandage.

De werkbandage

werkbandage

De *werkbandage* is elastisch en moet altijd met een zacht, onderliggend materiaal worden aangebracht. Er wordt verschillend gedacht over het nut van werkbandages. De pezen van een paard train je op een harde bodem. Het is dus belangrijk om je paard regelmatig op de harde bodem te laten stappen of draven. Dit kan onder het zadel of bijvoorbeeld in de stapmolen. Werk je een korte tijd (half uur) in een zware bodem, dan kan een werkbandage wat steun geven aan de pezen. De bandages moeten dan wel goed zijn aangelegd, zonder kreukels en redelijk strak. Werk altijd met een lap. Werk je een paard een lange tijd in een zachte bodem (denk aan een buitenrit van 2 uur), dan is het beter geen bandages om te doen. De temperatuur in de pees wordt te hoog en dat is niet goed voor de pezen.

Op veel stallen worden werkbandages gebruikt. Je moet dus wel weten hoe je ze op de goede manier moet aanleggen. Draai de bandage altijd met de lap mee. Begin iets boven het midden en eindig ook weer bovenaan. Laat de slagen mooi over elkaar lopen en verdeel je bandage over het been. De bandage aan het voorbeen leg je aan vanaf twee vingers onder het haakbeentje tot een vinger boven de spoor. Aan het achterbeen begin je twee vingers onder de zwilwrat tot een vinger boven de spoor.

De stalbandage

stalbandage

Stalbandages zijn dikker en minder elastisch dan werkbandages. Een *stalbandage* wordt gebruikt om warmte te creëren in het been. Het bloed gaat sneller stromen en afvalstoffen worden sneller afgevoerd. Deze afvalstoffen kunnen ontstaan tijdens het werken van het paard. Een andere manier om de afvalstoffen op te ruimen is een goede cooling down (stappen na het werk). Een paard is van oorsprong gewend om gemiddeld zestien uur per dag te lopen en zijn hele lichaam is daarop gebouwd. Je moet een stalbandage los draaien, anders knel je het bloed juist af! Draai altijd met een lap en het liefst een lap die vocht en lucht doorlaat (bijvoorbeeld wol). Draai de stalbandage voor vanaf het haakbeentje tot de spoor en achter vanaf de zwilwrat tot de spoor. Meestal worden de stalbandages een nacht bij het paard om de benen gelaten.

De reisbandage

reisbandage

Als *reisbandage* kunnen dezelfde bandages gebruikt worden als de bandages die als stalbandages worden gebruikt. De reisbandage wordt aangebracht als bescherming tijdens het transport.

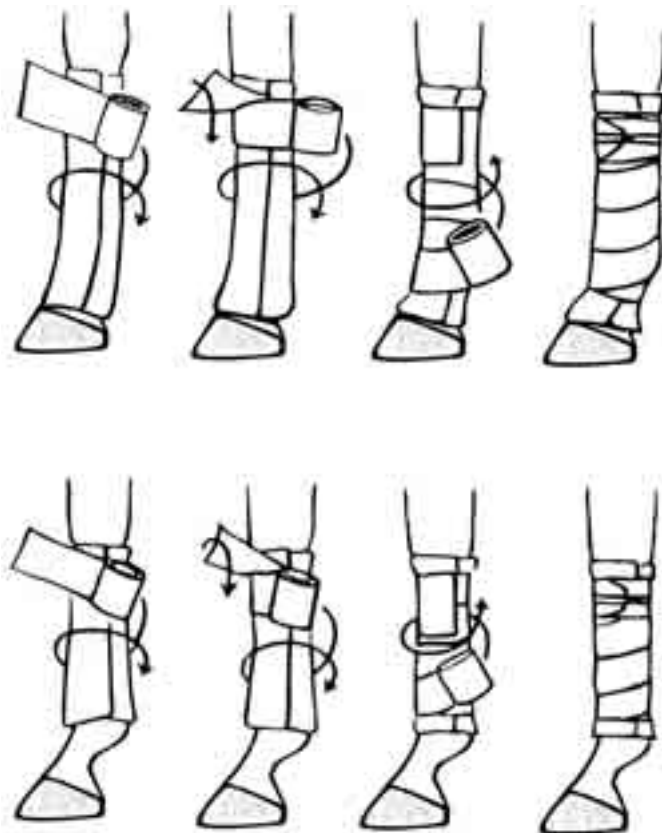
De lappen die worden gebruikt, moeten voldoende groot zijn, want de reisbandage wordt gedraaid vanaf het haakbeentje tot en met de kogel. Het beste is om de lap aan de onderkant uit te laten steken om de kroonrand te beschermen. De kroonrand is zacht en er kunnen gemakkelijk wondjes ontstaan. Waak hiervoor, want wondjes op de kroonrand genezen langzaam omdat er een constante beweging is. Ook kunnen

---

er vanuit de kroonrand hoefscheuren ontstaan. Reden te meer om de kroonrand altijd goed te beschermen.

De lap onder de bandage kan van verschillende materialen zijn, zoals vilt, fleece, katoen doorgestikt en gevuld met fiberfilling. Deze lappen moeten goed wasbaar zijn en de juiste maat hebben. Wanneer je lappen onder de bandages gebruikt, moet je er goed op letten dat je het been ermee in dezelfde richting omwikkelt als de bandages, en zonder plooiën.

Fig. 1.7
Bandageren.

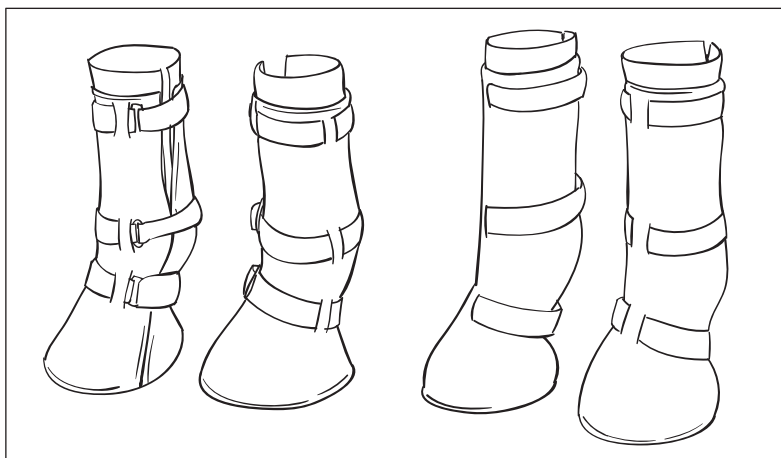

Transportbeschermers

transportbeschermers

Tijdens het transport kunnen de paardenbenen ook met speciale *transportbeschermers* worden beschermd. Deze zijn in veel materialen te koop. Van heel soepel materiaal tot stevig nylon of leer. De meeste hebben een klittenbandsluiting en omgeven het been vanaf de kroonrand tot en met knie en hak. Het voordeel van deze beschermers is dat je ze snel om kunt doen. Denk eraan dat jonge paarden of paarden die deze beschermers niet kennen in het begin wat paniekerig kunnen reageren omdat het hele been wat stijf is ingepakt.

Fig. 1.8
Transportbeschermers.

Staartbeschermer

staartbeschermer Tijdens het reizen kun je de staart van je paard beschermen tegen schuren. Dit kun je doen met een *staartbeschermer* die met een riem aan een dekensingel wordt vastgemaakt. Een andere mogelijkheid is het bandageren van de staart. Let goed op dat dit niet te strak gebeurt en dat de bandage niet te lang blijft zitten. Begin bovenaan en zorg ervoor dat je bovenaan de staart goed inpakt. Bandageer de hele staartwortel.

Vragen 1.3

- a Welke type springschoen zou jij gebruiken bij:
  - terreinrit,
  - transport,
  - longeren?
- b Kun jij het verschil aangeven tussen het aanleggen van een werkbandage en een reisbandage?
- c Wat is het verschil tussen een strijklap en een peesbeschermer?
- d Waarom is het belangrijk dat je tijdens transport de kroonranden goed beschermt?

1.4 Toiletteren en scheren

Toiletteren

Het toilet van een paard speelt een grote rol bij verkoop, keuring en wedstrijd. Met toiletteren kun je fouten minder op laten vallen en deugden benadrukken. Maar dan moet degene die het paard toiletteert, wel voldoende vakkennis hebben.

Benodigdheden:

- manen(trek)kam,
- gebogen schaar,
- harde borstel,
- eventueel een praam.

Fig. 1.9
Toiletteerspullen.

Er zijn verschillende soorten manenkammen. Pak een manenkam met een smalle rug. Die werkt het beste. Gebruik altijd een gebogen schaar om paarden mee te toiletteren. Deze zijn zo gemaakt, dat de kans dat je het paard beschadigt zo klein mogelijk is. En bovendien knippen ze ook erg goed. Controleer wel altijd even de schaar voordat je hem aanschaft, want sommige scharen gaan veel te zwaar. Met een harde borstel kun je de losse haren snel verwijderen, zo houd je overzicht over het geheel. De praam kan makkelijk zijn als je paard wat lastig is. De praam is niet zielig, mits je hem op de goede manier gebruikt.

praam Een *praam* is een houten of metalen stang met een koordje. Dit sla je om de bovenlip van het paard. Na enige tijd gaat het paard endorfines produceren, waardoor het rustig wordt. Endorfines zijn morfineverwante stoffen die het paard zelf maakt. Begin dus niet meteen te werken nadat je een praam hebt opgezet. Wacht een paar minuten tot de endorfines hun werk doen. Denk je dat je paard lastig gaat worden, zet de praam dan meteen op. Is je paard al zeer onrustig en je zet hem dan pas een praam op, dan merk je nog maar weinig van het effect. Het dier maakt de endorfines nog wel aan, maar het is al te opgewonden. Dus: een praam gebruiken als het paard nog rustig is!

Let wel op je eigen veiligheid en pas altijd op als je hem in de hand heb, zodat je bij onverwachte bewegingen van het paard de praam niet tegen je hoofd aankrijgt.

Fig. 1.10
Praam.

Voorzorgsmaatregelen

Voordat je met toiletteren begint, moet je het paard goed poetsen, met name de benen moeten goed schoon zijn. Als plaats voor het toiletteren kies je zo mogelijk een overdekte ruimte met voldoende licht. Je moet ruim om het te toiletteren dier kunnen lopen. Om kouvatten te voorkomen en/of vliegen af te weren, kun je een deken opleggen. Voor de bewerkingen boven aan het hoofd en de manen, kun je op een kistje of op een stoel gaan staan. Brave en handzame dieren kun je met het halstertouw vastbinden aan een ring in de muur of aan een andere mogelijkheid in de ruimte waar je toiletteert. Jonge, nog niet handzame dieren kun je tijdens het toiletteren beter aan het hoofd laten vasthouden door een helper. De helper stelt het paard voortdurend gerust tijdens het toiletteren en geeft het paard op deze wijze vertrouwen, zodat de nodige werkzaamheden ongestoord kunnen verlopen.

De manen uitdunnen

Bij het toiletteren komen de manen als eerste aan de beurt. Voordat je aan het eigenlijke uitdunnen begint, moet je de manen goed uitborstelen. Direct achter de oren kun je een klein gedeelte van de manen wegnippen, namelijk daar waar het kopstuk op de manenkam komt te liggen. Verder is het niet verstandig om de manen te knippen, omdat ze dan stug en dik worden. Door met twee handen de kam vast te houden en daar wat spanning op te zetten, zul je de manen uit de hals trekken. Neem kleine plukjes tegelijk en ruk niet aan de manen. Op deze wijze worden de manen eerst uitgedund en daarna ingekort totdat een lengte is verkregen van een handbreedte, ongeveer 10 cm. Deze lengte is zeer geschikt voor het invlechten. Je begint met uitdunnen bij de oren en werkt vandaar naar beneden tot aan de schoft. Door het uitgedunde gedeelte telkens tijdens de bewerking uit te borstelen, kun je zien of de uitgedunde manen al op de gewenste lengte zijn. Zo voorkom je dat je te veel of te weinig uitdunt. Ook de maantop bewerk je op deze wijze. Indien de manen te dun zijn om te trekken, kun je ze met een half geopende schaar op lengte schaven. Om goed te kunnen invlechten is een zo gelijkmatig mogelijke bewerking van de manen vereist, wat dikte en lengte betreft vanaf de oren tot de schoft. De te gebruiken manentrekkam moet een niet te dikke, botte rug hebben.

Het hoofd opknappen

De neus- en lipharen die uitsteken, knip je weg, evenals de lange haren aan en tussen de onderkaken en de keel. Ook de lange, uitstekende haren onder en boven de ogen kun je wegnippen, waarbij je er speciaal op let, dat je de scherp punt niet in de richting van het oog houdt, maar juist ervan af. Dit uiteraard om oogbeschadigingen te voorkomen. De haren in de oren knip je bij door het oor in de volle linker hand te nemen en samen te drukken. De haren die dan buiten de oorrand steken knip je met de schaar weg, van onder naar de punt van het oor toe, kort langs de rand. In plaats van een schaar kun je ook een tondeuse gebruiken. Denk wel aan de specifieke raskenmerken van een paard.

De benen opknippen

De benen knip je op met een toiletteerschaar en een manenkam. Je kamt het haar iets op en het haar dat dan door het kammetje heen steekt, knip je af. Ook de haren van de kroonrand kort te in. Het opknippen van de benen geschiedt verder alleen aan de achter- of zijkant van de kogel en pijp. Dit kun je ook met een scheerapparaat doen. De witte aftekeningen scheer je naar boven toe op, de rest met het been mee naar beneden.

De staart toiletteren

Als je de staart van een lastig paard moet toiletteren, is het verstandig om tussen jou en het achterbeen van het paard een strobaal te rechtop te zetten. Dan sta je toch net iets veiliger. Leer ook naast het paard te toiletteren in plaats van achter het paard. De staart heeft een grote invloed op de totale verschijning van het paard. Wanneer de staart niet of onvoldoende verzorgd is, heeft dit een zeer nadelige invloed op het uiterlijk van het paard. Als dat nodig is, was je de staart eerst en daarna spoel je hem na met een crèmespoeling. Deze zorgt ervoor dat de haren niet gaan klitten. Gebruik zo weinig mogelijk ontklitter voor paarden!

Een goed verzorgde staart verloopt egaal en mag vooral bovenaan niet te dik zijn. Om dit te voorkomen, wordt de staart vaak bovenaan aan weerszijde kort weggeknipt.

Fig. 1.11 Voor en na het toiletteren.

De manen invlechten

Je kunt de manen op twee manieren invlechten:

- met elastiekjes,
- met pektouw.

Het voordeel van elastiekjes is, dat het snel werkt. Het voordeel van touwtjes is dat het een stuk beter blijft zitten.

Je maakt zoveel vlechtjes als bij het paard past. Heeft een paard een lange hals, dan maak je weinig, dikke vlechtjes. Is een paard vrij kort in de hals, dan maak je veel kleine vlechtjes en vlecht je lang door naar de schoft.

Benodigheden:

- pektouw of elastiekjes,
- kromme naald met stompe punt,
- knijper of haarklem,
- vochtige spons,
- solide krukje of stevige poetskist.

Werkwijze

Het principe vlechten is niet moeilijk maar bij paarden is er altijd wel wat. De manen zijn te kort of te lang, te dik of te dun, het paard staat niet stil, je elastiekje knapt enzovoort. Het is belangrijk dat je veel oefent op veel verschillende paarden. Zorg ervoor dat je de afstanden gelijk houdt en dat je kijkt naar het paard. Vlecht je met elastiekjes, dan moet je dat op den duur toch wel in tien minuten kunnen. Met touw vlechten duurt iets langer. Je kunt vlechten met een of twee elastiekjes. Als je met een elastiekje vlecht, moet je handig zijn met opsteken. Vlecht je met twee elastiekjes, dan kun je de lange vlecht eerst vastzetten alvorens hem op te steken. Vlecht je met touw, dan kun je dat ook op verschillende manieren doen. Roosjes vlechten kan heel mooi zijn. Vlecht een brede pluk niet te strak bovenin en zet het vast met een elastiekje. Steek nu een naald met stompe punt door het elastiekje en de onderkant van de vlecht door naar voren door de helft van het vlechtje en dan door de bovenkant. Modelleer met je handen je vlecht en zet hem boven met een paar steken heen en weer vast.

Fig. 1.12 *Invlechten van staart en manen.*

Vragen 1.4

- a Beschrijf in je eigen woorden de werking van de praam.
- b Je moet een jong paard toiletteren. Hoe ga je te werk? Denk aan voorbereiding, veiligheid voor jezelf en je paard, materialen en het toiletteren zelf.
- c Kun je de manen van een paard knippen?
- d Waarom knip je een stukje manen weg achter de oren?
- e Op welke lengte toiletteer je de manen van een KWPN-paard?
- f Wanneer knip/scheer je de staart wel en wanneer niet?
- g Noem de specifieke raskenmerken van een aantal rassen waarmee je rekening kunt houden als je een paard van dat ras toiletteert.

Scheren

Je scheert een paard met een zogenaamde paardentondeuse die met dwarsscharen is uitgerust. Een paard scheer je als het te lang in het haar zit en daarbij in het werk staat. Je hebt verschillende modellen bij het scheren.

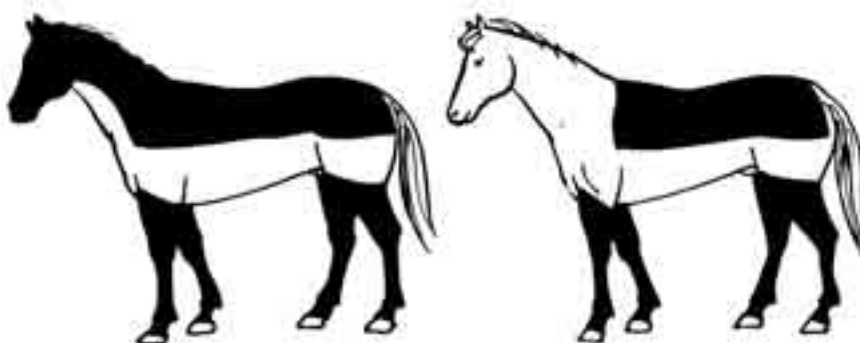
Hoe je een paard scheert en welke delen je scheert, is afhankelijk van het gebruik van het paard:

- Bij paarden die in het terrein worden gebruikt, scheer je de benen niet.
- Bij jachtpaarden, die soms lang moeten galopperen maar die zeker zo vaak staan te wachten in weer en wind, scheer je alleen de buik, een streep over de billen en de onderzijde van de hals. Dit heet *blanket of hunter clip*. Zo geschoren kunnen de paarden hun warmte makkelijk kwijt na een galop en zijn zij toch tegen een te grote afkoeling beschermd, evenals tegen regen of sneeuw. Een variant op hetzelfde thema krijg je wanneer je de hals wel helemaal uitscheert, maar de beharing op de rug, lendenen, achterhand en flanken intact laat. Dit heet *half blanket clip*.
- Bij paarden die het meest binnen werken, scheer je alleen het zadel niet uit. In sommige gevallen scheer je ook hier de benen niet. Wanneer meerdere zadels van verschillend model op hetzelfde paard worden gebruikt, kan dat niet. Bijvoorbeeld bij het gebruik van een dressuurzadel en een veelzijdigheidszadel. In dat geval beperk je de extra bescherming die het lange haar de rug onder het zadel biedt, tot een ovaaltje boven op de rug.

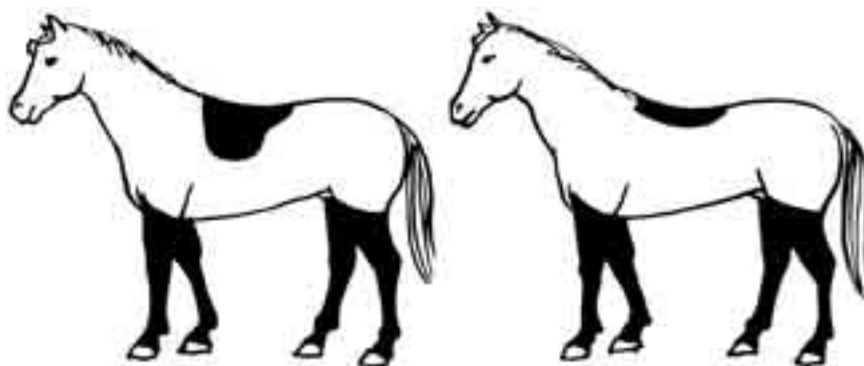
blanket of hunter clip

half blanket clip

Fig. 1.13
Scheermodellen.

Fig. 1.14
Scheermodellen.

Voorbereiding

Als je besluit een paard te scheren, moet je je goed voorbereiden:

- schoon paard,
- droge ondergrond,
- goed scheerapparaat,
- naaimachineolie,
- harde borstel,
- verlengsnoer,
- krukje,
- praam,
- (eventueel) strobaal,
- (eventueel) kalmeringsmiddel,
- wollen deken.

Als je alleen de benen wilt opscheren, scheer je het witte gedeelte naar boven toe en het bruine gedeelte naar onderen. Denk aan de kootholtes, deze zijn vaak erg gevoelig (mok).

Aandachtspunten bij het scheren

Als je het hele paard wilt scheren, moet je op een aantal punten letten:

- Olie het scheerapparaat regelmatig (verwijder eerst de haren uit het apparaat).
- Bij het scheren druk je het scheerhoofd zo vlak mogelijk tegen de huid aan.
- De richting wordt door de ligging van de haren zelf aangegeven. Je beweegt het apparaat steeds tegen de richting van de haren in.
- Maak de banen niet te kort en laat ze elkaar van het begin af aan overlappen (1/3).
- Werk secuur, zodat je tot slot niet allerlei ribbeltjes en plukjes recht overeind staand haar hoeft weg te werken.
- Pas op dat er geen huidplooi tussen de tanden van het scheerhoofd komt. Want dit heeft al gauw een flink knoopsgat tot gevolg en uiteraard een pijnreactie van het paard, waarmee je het vertrouwen kunt verspelen. Vooral in de lies moet je oppassen, maar ook op andere plaatsen waar een paard ruim in zijn vel zit. Houd het vel met de ene hand strak, terwijl de andere hand het scheerapparaat hanteert.
- Heeft het paard de neiging tot slaan, dan wil het opnemen van een voorbeen wel eens helpen, hoewel het gevaar daarmee niet voor 100% is geweken (strobaal).

- Een braaf paard kun je ook zonder hulp achter de ellebogen scheren, maar een helper komt dikwijls goed van pas. De helper houdt het voorbeen naar voren gestrekt, waarna de huidplooien ter plaatse zich met enig beleid netjes glad laten scheren.
- Voor het scheren van de hals duw je het hoofd naar buiten, zodat de hals niet hol maar minstens gestrekt of liever nog iets bol komt te staan.
- Zorg voor een helper bij het hoofd.
- Denk aan de ogen! Bedek ze met je hand.

Vragen 1.5

- Geef drie voorzorgsmaatregelen die je neemt als je een paard wilt scheren.
- Waar moet je op letten als je een paard scheert?
- Geef voor- en nadelen van de scheermodellen van figuur 1.13 en 1.14.

1.5 Stal en weide

Paarden brengen een groot deel van de dag op stal of in de weide door. Logisch dat je de stal en weide goed verzorgt.

Verzorging van de stal

De stal is voor veel paarden en pony's het verblijf waar zij de grootste deel van de tijd moeten doorbrengen.

strooisel

Als *strooisel* wordt, ondanks de alternatieven, voor 90% graanstro gebruikt. De redenen hiervoor zijn vooral de kosten. Van de diverse soorten graanstro wordt tarwestro verreweg het meest gebruikt in de paardenhouderij, daarna komen gerststro, roggestro en haverstro. Naast de diverse soorten stro zijn er nog alternatieven als houtkrullen, hennepstro, papiersnippers enzovoort.

Stro

Tarwestro

Tarwestro is verreweg de meest gebruikte soort stro in de paardenhouderij. Het is een beetje gelig van kleur en heeft een goed absorptievermogen.

Hennepstro

Hennepstro bestaat uit de stengels van de hennepplant. Zij hebben een sterk absorptievermogen en zijn daarom niet zo arbeidsintensief. De kleur verandert tijdens het gebruik.

Stro wordt geleverd in diversen vormen. Op grote bedrijven gebruikt men vaak grote balen van ongeveer 150 kilogram. Deze worden met een trekker vervoerd. Ook heb je kleine baaltjes (ongeveer 15 kg) deze kun je met de kruiwagen vervoeren. Tegenwoordig kun je ook gehakseld stro kopen, dit zit in plastic zakken. Het stof is hieruit gehaald.

De alternatieven

Houtkrullen

Houtkrullen hebben een goed absorptievermogen. Houtkrullen worden vooral bij paarden met luchtweginfecties gebruikt en bij paarden die te veel stro eten en koliekgevoelig zijn. Houtkrullen zijn er in verschillende kwaliteiten. Het voordeel van houtkrullen is dat je snel kunt uitmesten en dat het niet stoft. Een nadeel is dat de mest moeilijk is kwijt te raken.

Papiersnippers

Volgens een bepaalde manier zijn de papiersnippers behandeld. Zij nemen goed vocht op, bevatten geen stof en zijn bacterievrij. In Engeland wordt dit alternatief zeer veel gebruikt.

Uitmesten

Over de beste manier van uitmesten en opstrooien lopen de meningen uiteen. Op veel bedrijven is het gebruikelijk om dagelijks de mestballen te verwijderen en wekelijks de boxen helemaal uit te mesten.

Op het proefstation in Lelystad verbruikt een paard in een gesloten box, uitgemest als boven beschreven, wekelijks zo'n veertig tot zestig kilogram stro. Bij dagelijks uitmesten neemt dat toe tot bijna negentig kilogram per week.

De afzet van paardenmest naar champignonkwekers wordt steeds moeilijker. De fermenteerbedrijven willen alleen nog pure stromest en men kan dus niet ongestraft een kruitwagen houtkrullen op de mesthoop gooien. Stro met zo lang mogelijke halmen zien deze bedrijven het liefst.

Je kunt op verschillende manieren uitmesten, bijvoorbeeld:

- elke dag,
- 1 keer in de week,
- 1 keer per jaar.

Aan elke systeem zitten voor- en nadelen. Als je elke dag uitmest, blijft de stal mooi schoon. Je hebt weinig mest in de stal. Er zijn zelfs stallen die 's middags nog eens de mestballen eruit halen! Bij deze methode verbruik je wel veel stro. Als je 1 keer per week uitmest, kost dit minder stro. Wel moet je ervoor zorgen dat je elke dag bij het opstrooien van de stallen de aanwezige mest en het natte stro goed plat slaat en wegwerkt onder het schone stro (goed weghalen bij deuren en voerbak!).

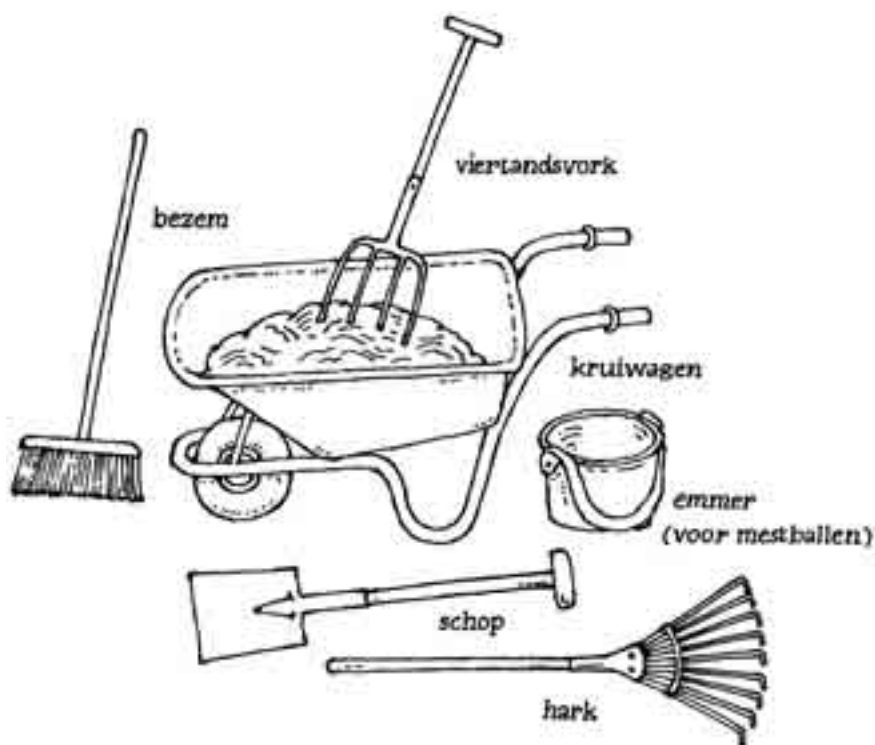
Controleer de paarden natuurlijk goed op rotstraal.

Ook in het opstrooien heb je diversen methoden. Strooi in ieder geval zoveel mogelijk op zonder paard in de box (stof). Je kunt het stro verdelen over de hele box gelijk of je kunt de randen en hoeken wat hoger leggen, waardoor het paard bij het rollen minder snel vast komt te liggen tegen de muur.

potstal Voor jonge dieren in groepshuisvesting wordt vaker de *potstal* toegepast. Hiervoor wordt als strooisel ook meestal tarwestro gebruikt. De paarden worden elke dag opgestrooid en aan het einde van de stallingsperiode wordt de stal uitgemest. Het voordeel is de kostenbesparing op arbeid, terwijl de mest uitstekend geschikt is als compost. Als nadeel wordt gezien dat de bodem er grauw-bruin uitziet en dus minder fraai aandoet.

Bij het uitmesten van de stal kun je een aantal hulpmiddelen gebruiken. De viertandriek en de kruiwagen zijn de meest gebruikte. Sommige bedrijven hebben zelf karretjes of extra grote kruiwagens ontworpen. Ook zijn er meer soorten rieden in gebruik, afhankelijk van het gebruikte strooisel. Wanneer je aan het uitmesten bent en met de kruiwagen moet lopen, is het belangrijk om een juiste lichaamshouding aan te nemen. Dit om rugklachten te voorkomen. Buk altijd door je knieën en gebruik als het even kan een kruiwagen met twee wielen. Een lange riek is beter dan een korte. Wen jezelf aan te vegen met de bezem aan twee kanten, zo voorkom je een al te eenzijdige belasting. Stof is slecht voor het paard, maar ook voor de mens. Heb je veel stof in de gang, dan kun je het gangpad besprenkelen met wat water uit een gietier alvorens je gaat vegen.

Fig. 1.15
Gereedschap voor het
uitmesten.

Het uitmesten van paarden die in een stand staan, gaat meestal vrij gemakkelijk. Bij de meeste stallen loopt er een mestgang achter de stands langs. Het meest gebruikte onderkomen voor het paard blijft de box. Ze zijn er met een hele of halve draaideur of met een schuifdeur. Bij een draaideur heb je meer ruimte in het gangpad nodig. De deuren kunnen op verschillende manieren worden afgesloten, bijvoorbeeld met een trekstang.

Voor de grotere stallen kan aan machinaal uitmesten worden gedacht. Er zijn volledig draaibare voorwanden en zelfs verschuifbare tussenwanden. Bij dit laatste systeem kunnen de paarden tijdens het uitmesten op het gangpad staan tussen hun 'eigen' tussenwanden. De mest wordt intussen met de trekker weggehaald.

Een andere manier van mechanisatie van het uitmesten op grote bedrijven is het toepassen van een *mestketting*. Een overdekte tunnel loopt onder of voor de boxen langs met daarin de mestketting. Tijdens het uitmesten gaan de luiken eraf en wordt de mest met de mestvork handmatig door het luik de tunnel in geschept. Onder in de tunnel schuiven balkjes aan een ketting de mest weg. Een elektromotor drijft de

---

mestketting aan. De mestketting stagneert zelden zolang de mest er in kleine hoeveelheden tegelijk wordt opgeschept. Te veel stro geeft opstoppingen. Hang de bezems en rieten netjes weg en laat ze niet rondslingeren. Houd de stal netjes schoon door regelmatig te vegen en spinnen te ragen. Denk ook aan de vliegenbestrijding.

Weidegang

Zodra de weersomstandigheden en de bodemgesteldheid het toelaten, krijgen veel paarden en pony's weidegang. Deze weidegang is heel belangrijk voor de dieren, de dagelijkse beweging die ze hierdoor krijgen, is niet te vervangen door een trainingsmolen of longeren. De sociale omgang met soortgenoten is vooral voor jonge dieren erg belangrijk. Het gras dat de paarden eten tijdens de weidegang, moet van goede kwaliteit zijn.

afrastering De *afrastering* kan van verschillende materialen zijn gemaakt. Dit varieert van houten planken, kunststof planken, rubber band tot diverse elektrische afrasteringsmaterialen. De elektrische afrastering wordt vaak in combinatie met andere materialen gebruikt. Er is onderzoek gedaan naar de zwaarte die een stroomstoot onder bepaalde omstandigheden en bij verschillende diersoorten moet hebben om effectief en toch veilig te zijn.

Dat is van belang, want het kwam nog al eens voor dat vanwege een te zwakke stroomstoot de omheining uitbraakgevoelig was. Na een krachtige stroomstoot, die een paard niet zal vergeten, zal het ontzag voor de afrastering groter zijn dan de instinctieve angst en het daarbij behorende vluchtgedrag. Belangrijk is dat het schrikdraad goed zichtbaar is: dat werkt preventief tegen uitbreken. Een voorbeeld hiervan is het schriklint dat gemaakt is van nylon met roestvrijstalen draden en dat in verschillende breedtes te koop is.

Voor korte afstanden of afrastering voor tijdelijk gebruik wordt een zwakstroomapparaat gebruikt.

Hoe krachtig het apparaat moet zijn, hangt af van twee zaken: de lengte van de afrastering en de hoeveelheid begroeiing die tegen het draad komt, waardoor het weglekken van stroom wordt veroorzaakt. Men kan bij de keuze voor een bepaald apparaat ook rekening houden met eventuele uitbreiding van de afrastering. Schrikdraadapparaten krijgen hun voeding door batterij, accu, zonnepaneel of lichtnet. Om de gehele stroomlading in korte tijd over te brengen moet het hele systeem goed geconstrueerd en onderhouden zijn. Het correct aanbrengen van de sluitingen hoort hierbij. Essentieel voor een goed functionerende schrikdraadinstallatie is het aardingssysteem. Gemiddeld is er voldoende geaard wanneer er twee gegalvaniseerde ijzeren buizen met een lengte van twee meter op een onderlinge afstand van drie meter de grond in gaan.

Vragen 1.6

- a Waarom wordt voor 90% graanstro gebruikt als stalbedding?
- b Noem drie vormen van stroverpakking.
- c Noem drie alternatieven die ook gebruikt worden als stalbedding.
- d Wat is een potstal?
- e Noem twee manieren van uitmesten.
- f Hoe werkt een mestketting?
- g Noem vier soorten materialen waarvan een afrastering gemaakt kan zijn.
- h Waarom is het belangrijk dat je bij stroomdraad het gras goed kort houdt?

1.6 Transport

Klaarmaken voor transport

Wanneer je het paard gaat klaarmaken voor transport zorg je dat het een stevige halster om heeft met daaraan een stevig touw. Aan het kopstuk van de halster kan een hoofdbeschermer worden bevestigd. De benen kunnen worden beschermd met reisbandages (tot over de kroonrand) en transportbeschermers. Verdere beschermingsmiddelen zijn springschoenen, knielappen en spronggewricht- of hakbeschermers. De staart kan worden beschermd door een staartkoker of een staartbandage (niet te strak). Of je het paard wel of geen deken op moet leggen, hangt sterk af van de temperatuur. Denk eraan dat het paard tijdens transport niet op scherp mag staan: het paard mag niet met kalkoenen onder in de trailer staan. Dit natuurlijk om verwonding te voorkomen. Belangrijk is het om een extra halster en touw mee te nemen op transport. Ook een hoofdstel meenemen kan handig zijn. Wanneer je in een noodsituatie een paard langs de snelweg moet uitladen, is het prettig om een hoofdstel te gebruiken. Hiermee heb je meer overzicht op een paard dan met een halster.

Inladen

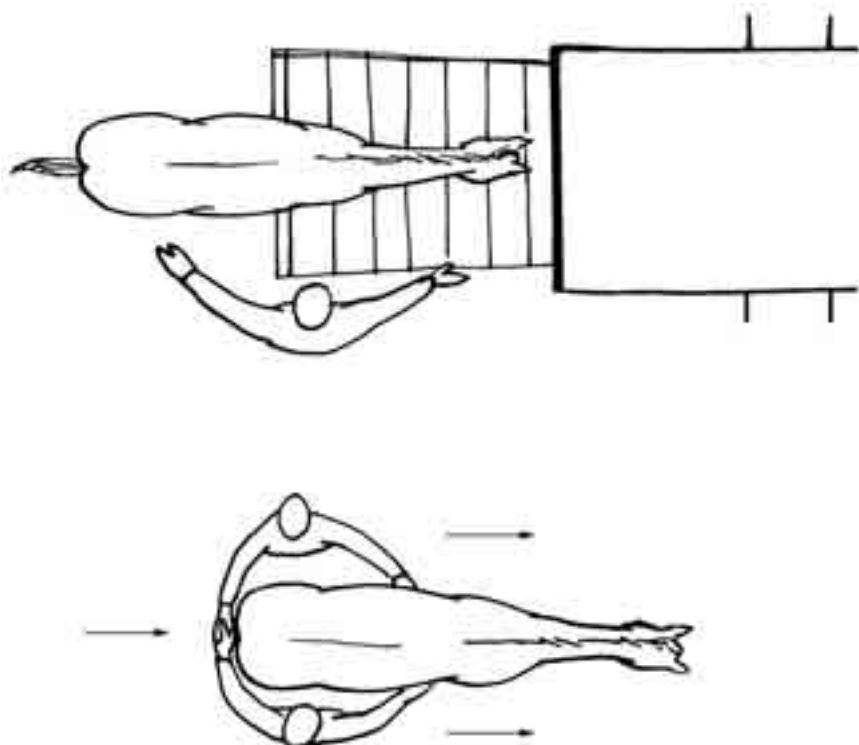
Het is prettig als een paard gemakkelijk de trailer of veewagen in loopt. Belangrijk is het om hier al op jonge leeftijd mee te beginnen. Wanneer de eerste ervaringen positief zijn, zal het jonge paard hier zijn verdere leven plezier van hebben. Wanneer een paard zich slecht laat laden, kan dit komen doordat het paard er weinig ervaring mee heeft of een nare ervaring. Probeer altijd rustig en geduldig te blijven en stuur eventuele toeschouwers weg. Zorg bij het laden van een paard waar je eventueel problemen mee verwacht, dat je niet alleen bent.

De plaats van de veewagen kan belangrijk zijn, misschien is het mogelijk dicht langs een muur te staan zodat je aan een kant aanleuning hebt. De laadklep moet stevig op de grond rusten en eventueel op een hellinkje om de opstap minder steil te maken. Wanneer het mogelijk is om de trailerklep voor de staldeur te plaatsen, kan dit ook een uitkomst zijn.

De volgende punten kunnen verder van belang zijn:

- Zorg dat het licht brandt in de trailer.
- Leg wat stro op de laadklep.
- Leg wat mest van het paard op de klep.
- Til voorzichtig een been op de laadklep.
- Laat twee mensen elkaar een hand geven, de armen achter de achterhand van het paard doen en het paard op deze wijze de trailer in helpen.
- Beloon het paard pas in de trailer met voer.

Fig. 1.16
Inladen.

Staat het paard in de trailer maak dan direct de achterstang vast, zodat het paard niet terug kan. Daarna gaat de laadklep dicht waarbij je moet zorgen dat je naast de klep staat. Dit om te voorkomen dat je onder de klep belandt wanneer het paard toch onverwachts naar achteren komt.

Wanneer de klep dicht is, kun je het paard vastzetten. Het paard moet genoeg halsruimte hebben om zijn evenwicht te kunnen bewaren en het touw mag niet te lang zijn, omdat hij zich dan kan klemzetten. Om verveling onderweg te voorkomen kan een hooinet goede dienst doen. Hang deze niet te laag, want dan kan het paard er met zijn been in vast komen te zitten. Op een lange reis moet je water en voer meenemen voor onderweg. Na een paar uur rijden stoppen om het paard te voeren en water te geven. Ook is het goed om paard en bestuurder een uur rust te geven.

Uitladen

Bij het uitladen moet je altijd eerst het paard losmaken voordat je de achterstang verwijdert. Daarna leid je het paard rustig naar achteren de klep af. Je let goed op dat het paard niet naast de klep stapt, dit kan vervelende blessures geven. Wanneer het paard op een veewagen staat, kan het meestal vooruit van de klep af lopen. Pas op dat het paard niet met een grote sprong op je nek belandt.

Regels

Niet iedereen mag met een willekeurige auto een trailer trekken of een vrachtwagen rijden. Dit is aan regels gebonden die in de wet zijn vastgelegd.

rijbewijs BE

Rijbewijs

Veel bestuurders weten niet precies wanneer een rijbewijs E vereist is. Met een rijbewijs B mag je een trailer trekken tot 750 kg (ledig gewicht plus laadvermogen). Zwaardere trailers mogen ook, maar dan moet het ledige gewicht van de auto hoger zijn dan het ledige gewicht plus het laadvermogen van de trailer, terwijl het totale gewicht van de combinatie dan niet meer dan 3500 kg mag bedragen. In de praktijk komt het erop neer dat je voor een combinatie altijd een *rijbewijs BE* nodig hebt.

Belading

Bij elk type auto geldt een maximum gewicht dat mag worden getrokken. Op deel 1 van het kentekenbewijs van alle auto's waarvan het kenteken is afgegeven na 1998 staan de trekgegevens vermeld.

Weggedrag

De trailer moet onder alle omstandigheden het trekkende voertuig goed blijven volgen. De maximale snelheid in Nederland is 80 km. Blijf zoveel mogelijk rechts rijden om hinderlijke luchtverplaatsing zo mogelijk te voorkomen wanneer je wordt ingehaald door vrachtverkeer.

Veel ongevallen met trailers zijn de te wijten aan:

- overbelading,
- een te lichte auto voor de trailer,
- stuurfouten.

Politiecontrole

Wat moet je bij een controle van de politie kunnen laten zien?

- a Rijbewijs (met de juiste categorieën).
- b Kentekenbewijs van het trekkende voertuig.
- c Aanvullingsblad (daaruit blijkt de bevoegdheid dat de auto de trailer mag trekken).
- d Registratiebewijs van de trailer (boven de 750 kg).
- e Eventueel een APK-keuringsrapport van de auto.

Aankoppelen

Bij het aankoppelen van de trailer moet je letten op de volgende punten:

- Juiste bevestiging tussen trekauto en trailer.
- Losbreekreminrichting controleren.
- Verlichting controleren ook in de trailer.
- Kenteken van de trailer moet overeenstemmen met dat van de auto.

Hulpverlening

Als je op reis gaat met een paard, zorg je ervoor dat je altijd extra spullen bij je hebt voor noodgevallen. Denk hierbij aan een scherp mes, extra halster, hoofdstel en ook een lange kan veel nut hebben.

Wanneer je bij een ongeval betrokken bent, bel dan onmiddellijk het alarmnummer 112 en zeg wat je aan hulp nodig hebt (dierenarts, ambulance enzovoort). Geef een duidelijke plaatsaanduiding aan met een hectometerpaal. Denk aan je eigen veiligheid. Ga nooit zomaar een trailer of vrachtwagen in. Zorg dat het paard rustig blijft en houd mensen op een afstand. Maak alleen het halstertouw los. Als het paard ligt, belet het paard om op te staan door op de nek te gaan zitten. Schat de situatie goed in. Als je

---

eigen veiligheid in gevaar komt, ga dan niet naar binnen, maar laat de klep dicht! Het paard zal in een stress-situatie alleen willen vluchten, dus wees voorbereid op totaal ander gedrag dan thuis.

Wanneer je pech met de auto krijgt, probeer dan een parkeerplaats te bereiken.

Wanneer dit niet lukt, rijd je zoveel mogelijk naar rechts en doe de alarmverlichting aan. Pas op voor een zachte berm!

- Vragen 1.7**
- a Welke extra aandachtspunten heb je bij het laden van jonge, onervaren paarden?
  - b Wat neem je mee op een lange reis?
  - c Wanneer moet je beginnen een paard aan de trailer te laten wennen?
  - d Waarom moet je een paard niet kort vastzetten in een trailer?
  - e Waarom is het gevaarlijk als de staartbandage te strak zit?
  - f Noem drie eisen die je aan de vloer van de trailer stelt.
  - g Wat voor extra spullen neem je mee als je op reis gaat?
  - h Beschrijf stapsgewijs wat je doet als je paard valt onderweg.
  - i Mag je met een trailer rijden wanneer je net je rijbewijs hebt gehaald?

1.7 Afsluiting

In dit hoofdstuk heb je geleerd hoe je paarden en pony's moet verzorgen. Alle handelingen die dagelijks voorkomen, zijn behandeld. Ook het transport is aan de orde gekomen. Blijf oefenen in de praktijk, want daar leer je natuurlijk heel veel van. Luister naar andere mensen die paarden verzorgen en sta open voor andere meningen.

---

2 Gezondheid en ziekte

Oriëntatie

Ook paarden en pony's kunnen ziek worden. Om een beetje te kunnen beoordelen wat er met een paard aan de hand kan zijn, moet je weten hoe een gezond paard er uitziet. Dat is het eerste wat je gaat leren in dit hoofdstuk. Dan moet je symptomen kennen van de meest voorkomende ziekten, zodat je weet waar je naar moet kijken. Ook dat leer je in dit hoofdstuk.

2.1 Gezondheid

De gezondheid van paarden beoordeel je de hele dag door. Het begint al 's morgens met voeren. Het is geen kunst om in een kwartier tijd veertig paarden te voeren. De kunst is om paarden die niet in orde zijn, te herkennen. Dat betekent dat je dus echt naar de dieren moet kijken.

Je kijkt bij het voeren of het paard:

- naar voren komt om te eten,
- het voer van de vorige keer heeft opgegeten,
- zich normaal gedraagt,
- niet kreupel loopt of een been ontlast,
- gemest heeft,
- normaal ademt,
- niet zweet,
- niet hoest,
- geen wondjes heeft,
- geen andere afwijkingen vertoont.

Dit lijkt per paard wel een kwartier werk. Dat is het niet. Het vergt enige oefening, maar als je veel met paarden omgaat, het gevoel hebt en de rust neemt, zie of merk je veel. Het lijkt wel of je er op den duur een extra zintuig voor ontwikkelt. Ook al kun je niet direct zeggen wat je aan het dier ziet, je voelt als het ware dat er iets mis is.

Als je de stallen uitmest of opstrooit, ga je verder met deze gezondheidscontrole. Zodra je in de stal komt, bekijk je het dier weer op de zojuist genoemde punten en je inspecteert de stal nu wat nauwkeuriger.

Tijdens het uitmesten en opstrooien let je op:

- hoe de mestballen er uitzien,
- eventuele wormen in de mest,
- of het paard de normale hoeveelheid heeft geplast,
- of het dier heeft gedronken,
- of de waterbak schoon is,
- of er veel stro is gegeten,
- of er beschadigingen aan de stalwand zijn bijgekomen,
- of het dier zijn voer heeft opgegeten,
- of er hooipropen te vinden zijn.

Ook deze waarnemingen gaan op den duur vanzelf. En hoe beter je de paarden leert kennen, hoe sneller afwijkingen je opvallen.

Als de paarden beweging krijgen in de vorm van losgooien, longeren, rijden of wat dan ook, gaat de gezondheidsbeoordeling door.

Bij het longeren of losrijden let je op:

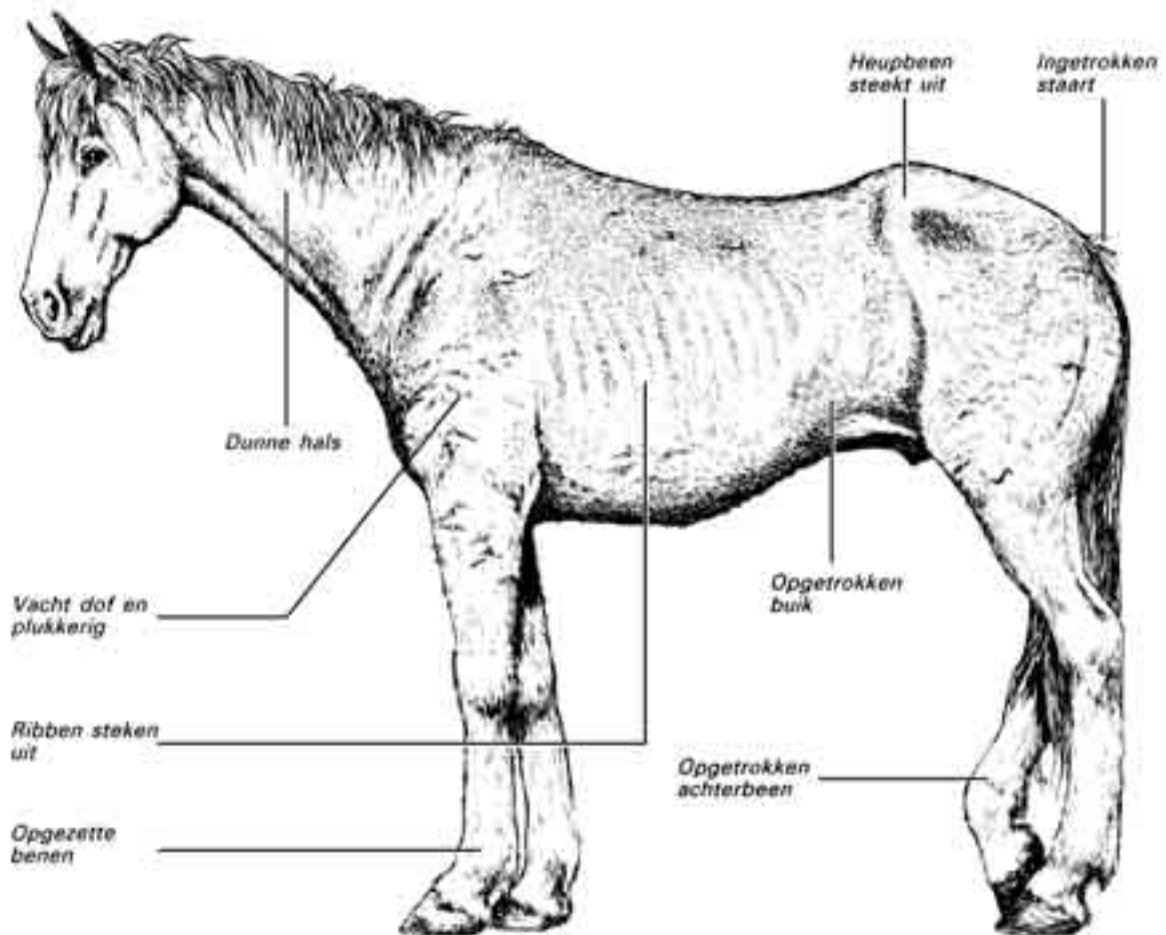
- de werklust,
- regelmatigheid van de gang,
- souplesse,
- gebruik van alle spieren,
- voorwaarts zijn,
- orenspel,
- reactie op de hulpen,
- vertonen van wel of geen normaal gedrag,
- houding.

Deze waarnemingen koppel je aan de waarnemingen die je op stal hebt gedaan en hoe het dier zich de laatste paar dagen (of weken) heeft gedragen.

Ook is het goed na te gaan wat voor beweging het dier de voorgaande dagen heeft gehad. Een paard dat een dag heeft stil gestaan, kan stijver zijn. Een paard dat het hele weekend op concours is geweest, kan minder werklustig zijn.

Zo let je dus de hele dag op de dieren. Als een paard ziek is, bel je de dierenarts. Maar dan moet je dus eerst hebben waargenomen dat een paard ziek is. Als de dierenarts komt, ben jij ook de persoon die vertelt wat je hebt gezien en die vragen over eetlust, mest en dergelijke beantwoordt. Een heel belangrijke schakel en bron van informatie.

Fig. 2.1 Een ongezond paard.

Als je waarneemt dat een paard niet in orde is, is het altijd verstandig direct de temperatuur van het dier op te nemen en eventueel de ademhaling en hartslag. Deze gegevens kun je dan aan de dierenarts doorgeven, zodat hij of zij jou kan adviseren en zelf een indruk krijgt van de ernst van het probleem.

[illegible]

- ## 2.2 Bepaling van ademhaling (A) temperatuur (T) en pols (P) of hartslag

ademhaling In rusttoestand ademt een paard tussen de acht en veertien keer per minuut. De *ademhaling* moet regelmatig zijn en zonder bijgeluiden. Een gezond paard zie je in staande positie bijna niet ademen. Zie je de ademhaling heel duidelijk, terwijl het paard toch in rust is, dan is dat niet goed. De ademhaling kun je heel licht zien bij de middenhand of voelen bij de neus.

Temperatuur (T)

temperatuur Normaal is de temperatuur van een paard tussen de 37,5 °C en de 38,2 °C. Bij veulens en paarden die net gewerkt hebben, is deze temperatuur hoger. Je moet een paard dat gewerkt heeft pas 1,5 tot 2 uur later temperatuur meten. De *temperatuur* van een paard meet je met een digitale thermometer in de anus van het dier. Pas hierbij op voor 'inslikken'. Voor alle zekerheid kun je een touwtje aan de thermometer knopen met een knijper eraan, deze knijp je vast in de staart. Het is goed de temperatuur van het paard een keer te meten als het dier gezond is. Dan weet je voor dat dier wat zijn normale lichaamstemperatuur is.

Pols (hartslag) (P)

hartslag De *hartslag* van een paard in rust moet tussen de 28 en 40 slagen per minuut liggen. De hartslag moet regelmatig zijn. Je kunt het aantal slagen voelen en tellen door je hand achter de linker elleboog van het paard te leggen. Met behulp van een stethoscoop zou je hier de hartslag kunnen horen. Een andere mogelijkheid is om achter de linker kaakrand van het paard de slagader te voelen. Deze handelingen vergen enige oefening om ze goed uit te kunnen voeren.

Vragen 2.2

- a Wat is de temperatuur in rust van een gezond paard?
- b Tot hoe hoog kan de temperatuur oplopen bij een paard?
- c Wat is de hartslag van een paard per minuut in rust?
- d Tot hoe hoog kan de hartslag van een paard oplopen?
- e Wat is de ademhaling van een paard in rust?

2.3 Huidproblemen

huidproblemen Huidproblemen komen bij paarden tamelijk vaak voor en kunnen besmettelijk zijn. Sommige *huidproblemen* kun je gemakkelijk zelf behandelen, maar er zijn ook huidproblemen waarbij dat niet kan. Als je niet zeker bent van je zaak, ga dan niet met allerlei middeltjes experimenteren, maar roep de dierenarts voor een juiste diagnose en het juiste geneesmiddel.

Enkele huidproblemen zijn:

- drukkingen,
- mok,
- staart- en maneneczeem,
- schimmels waaronder ringworm,
- netelroos,
- zonnebrand,
- parasieten.

Drukkingen

drukkingen Drukkingen zijn beschadigingen van de huid en de daaronder liggende weefsels, veroorzaakt door het harnachement. De huidbeschadiging kan variëren van een lichte schuurplek, kneuzing, tot een of meer plekken waar de huid is afgestorven. Bij ernstige of bij voortdurend terugkomende beschadigingen kunnen ook de dieper gelegen weefsels aangetast worden. De weefselbeschadiging kan ook van dien aard

---

zijn, dat er een ophoping van bloed en/of weefselvocht onder de huid optreedt. Op zo'n beschadiging kan dan een ontsteking ontstaan.

De behandeling is voor een groot deel gericht op het wegnemen van de oorzaak. Ook een zalf tegen zwellingen (bij een gesloten drukking) kan helpen. Is er een open wond, dan moet je oppassen voor ontstekingen.

Mok

*mok*Mok ontstaat meestal door modderige natte omstandigheden. Er treedt een schurend effect in de kootholtes op en bacteriën nestelen zich in. Vooral witte benen zijn aangedaan. Het paard krijgt korsten en vaak dikke benen. Bij mok is het belangrijk dat je de oorzaak weghaalt. Daarna zorg je dat de mok ontsmet wordt en niet meer nat wordt. Behandelen met een goede mokzalf en/of antibiotica zal meestal afdoende zijn. Sommige paarden hebben zo'n hardnekkige mok, dat een bacterieekweek noodzakelijk is om de juiste antibiotica te vinden.

Staart- en maneneczeem

*staart- en maneneczeem*Staart- en maneneczeem wordt veroorzaakt door beten van een mug (culicoides-soorten). Deze mug is actief in de zomer op zandgrondgebieden en vooral bij water in de schemering en vroege ochtend. Sommige paarden zijn allergisch voor de stof die de mug produceert bij een beet. Zij krijgen vreselijke jeuk, vooral op de staartwortel en manenkam. De paarden schuren zich tot bloedens toe open. Je kunt deze paarden laten voorbehandelen door de dierenarts, maar dan moet je er wel snel bij zijn en bij sommige paarden werkt het beter als bij andere.

Schimmels (ringworm)

*schimmels*Schimmels verspreiden zich via sporen. Zij zijn heel erg besmettelijk voor andere paarden, en soms ook voor mensen. Er zijn veel verschillende schimmelsoorten die bij paarden voor kunnen komen. De meeste schimmelwerende middelen werken voor mee soorten. De symptomen van schimmel zijn loslatende haren, kale huid, doffe huid. Schimmels kunnen zich razendsnel verspreiden. Wees dus altijd alert op schimmel, zodat je er snel bij bent.

ringworm

Er zijn schimmelsoorten die ook besmettelijk zijn voor mensen. Een typische schimmelsoort bij paarden is ringworm. *Ringworm* is zo'n schimmelsoort die ook besmettelijk is voor mensen. Kenmerkend voor ringworm zijn de ronde plekken. Constateer je bij een paard ringworm of een ander soort schimmel, behandel het paard dan direct. Dit kan zowel uitwendig als inwendig. Ook frisse lucht en zonlicht helpen het genezingsproces. Ontsmet de box, het harnachement en de poetsspullen. Was je handen goed als je met het paard in aanraking bent geweest om besmetting van jezelf te voorkomen (denk ook aan je kleding).

Netelroos

Netelroos is een allergie. Je merkt dit doordat er overal bulten verschijnen op het lichaam. Meestal zijn dit grote, rondachtige bulten. Zij kunnen zeer snel ontstaan, meestal door verandering van voer of als allergische reactie op een geneesmiddel. Gaat het niet met een paar dagen over en merk je dat het paard er ziek van is, roep

---

dan de dierenarts. Vooral bij allergische reacties op geneesmiddelen is dit zeer belangrijk.

Zonnebrand

zonnebrand Zonnebrand komt voor bij witte gedeelten van het lichaam (bles en benen). Het paard is gevoelig voor de ultraviolette zonnestralen. Onder invloed van dat licht kunnen bepaalde stoffen in het lichaam een allergische reactie teweeg brengen. Deze stoffen kunnen via het voer in het lichaam zijn gekomen, maar ze kunnen ook in het lichaam zelf zijn geproduceerd door een niet goed functionerende lever.

De huid wordt dik, rood en ontstoken. Roep de dierenarts voor een snelle behandeling. Is je paard gevoelig voor verbranding van bijvoorbeeld de bles, dan kun je zonnemelk voor kinderen (waterproof) preventief op de neus(rug) smeren.

Parasieten

Luizen en mijten zijn de parasieten waar paarden verschrikkelijke jeuk van kunnen hebben.

Luizen

luizen

Er zijn twee soorten *luizen*. De ene soort leeft van bloed, de andere soort eet huidschilfers. De beten van de luizen veroorzaken heel veel jeuk. De bloedzuigende luizen kunnen bovendien de conditie van het paard aanzienlijk verminderen. De dieren worden mager en krijgen bloedarmoede. Een goede behandeling tegen luizen is wassen met een speciale shampoo. Dit moet herhaald worden, zodat de neten ook aangepakt worden.

Fig. 2.3

Luizen zijn met het blote oog waar te nemen.

Mijten

Mijten kunnen schurft veroorzaken (schurftmijt). De schurftmijt graaft gangen tot diep in de huid en veroorzaakt vreselijke jeuk. De behandeling bestaat uit het wassen met speciale middelen (herhalen!).

Rotstraal

rotstraal

Rotstraal is geen echte huidziekte, maar komt vaak voor bij paarden. *Rotstraal* wordt veroorzaakt door een bacterie die leeft in een natte, zuurstofarme omgeving. Rotstraal herken je aan de natte, stinkende straalgroeve. Het paard reageert ook met pijn op

---

de hoevenkrabber. Om rotstraal te genezen, is het belangrijk dat je eerst de oorzaak wegneemt. Laat dan de rotte delen wegsnijden door de hoefsmid. Ontsmet het en laat het goed drogen. Gebruik een geneesmiddel voor rotstraal. Vaak werkt het goed de zalf op een gaasje te doen en dat diep in de straalgroef te werken met een hoevenkrabber. Herhaal dit om de dag twee of drie keer.

Vragen 2.3

- a Wat zijn drukkingen?
- b Waardoor wordt mok veroorzaakt?
- c Waardoor wordt staart- en maneneczeem veroorzaakt?
- d Hoe behandel je een paard met schimmel?
- e Hoe kun je zien of een paard luizen heeft?
- f Hoe herken je zonnebrand?
- g Hoe behandel je rotstraal?

---

3 Welzijn en veiligheid

Oriëntatie

Met paarden werken brengt altijd een risico met zich mee. Weet dat de paardensport een van de sporten is waarbij zich de meeste ongelukken voordoen. Paarden blijven vluchtdieren en we zijn vaak geneigd ons lievelingspaard te idealiseren. Je kunt ongelukken zo veel mogelijk voorkomen door alert te zijn en te weten hoe je veilig moet werken. Ook je werkhouding is hierbij belangrijk.

3.1 Veiligheid van de mens

Paarden zijn kuddedieren en vluchtdieren. Daar zul je in de omgang met paarden altijd rekening mee moeten houden. Zorg dat je altijd al het mogelijke hebt gedaan om op een zo veilig mogelijke manier te werken met en in de omgeving van paarden. Als je veel met paarden omgaat en vooral als je veel met dezelfde paarden omgaat, ben je je vaak niet meer bewust van de gevaren die er zijn, want het gaat toch altijd goed! Inderdaad gaat het gelukkig ook meestal goed. Maar de keren dat het niet goed gaat, zijn er ook vaak en de ongelukken die met paarden gebeuren, zijn vaak van ernstige aard. Gebroken ledematen, of nog erger rug- en hoofdletsel, zijn meest voorkomende letsels. Let dan ook altijd op!

vluchtdier

De veiligheid begint al met het paard van stal of uit de wei halen. Benader een paard schuin van voren en laat met je stem merken dat je er aankomt. Een paard kan je niet verstaan, maar je intonatie is erg belangrijk. Praat rustig en schreeuw niet. Natuurlijk geldt dit voor alle situaties waarbij je een paard moet geleiden. Loop altijd met een touw, ketting of longeerlijn aan de halster. Zet het paard altijd goed vast en zo, dat je er ruim omheen kunt lopen. Ook met de verzorging houdt je altijd zoveel als mogelijk lijfelijk contact en in ieder geval oogcontact. Ga niet op je knieën zitten bij het bandageren, maar altijd op je hurken. Loop nooit onder je paard door, ook het braafste paard is een *vluchtdier* en als het schrikt, zal het reageren door te schoppen of weg te rennen. Draag stevige schoenen tijdens het poetsen: een paard kan altijd op je tenen gaan staan. Als je een van de achterbenen moet opnemen, ga dan zo dicht mogelijk naast het paard staan. Ook bij het verzorgen van de staart sta je naast het paard. Is het toch nodig om achter het paard te gaan staan, bijvoorbeeld bij het invlechten van de staart, blijf dan dichtbij de achterhand. Eventueel kun je iemand anders vragen een voorbeen op te nemen. Ook longeren kan gevaarlijk zijn als je niet goed oplet. Gebruik altijd een longeerzweep en buk nooit zonder het paard in de gaten te houden. Laat het paard van je af gaan in stap en houdt een driehoek vast tussen longeerlijn hoofd en longeerzweep achterbeen.

Natuurlijk spreekt het vanzelf dat je in en om de stal niet rookt. Een brandende stal is een hel die je nooit vergeet als je het eens hebt meegemaakt. Zorg er ook voor dat de deuren van de stal nooit geblokkeerd zijn door gereedschap of balen stro. In geval van nood moeten mensen en paarden snel de stal uit kunnen.

Hengsten gedragen zich vaak onvoorspelbaar, merries met veulen en hengstige merries kunnen vaak ook onvoorspelbaar reageren. Pas op bij het gebruik van elektrische apparaten zoals tondeuses en dergelijke. Zorg ervoor, dat het apparaat niet nat kan worden. Het is in zo'n geval ook veiliger om op schoenen met een rubber zool te staan. Zorg ervoor dat je nooit tussen een stel slaande, ruziemakende paarden in komt te staan. Dit kan gebeuren als je een paard met een emmer voer uit de wei probeert te lokken. Alle paarden zijn hebbertig en zullen proberen bij het voer te komen. Je komt dan wel in een heel gevaarlijke positie terecht.

Paarden kunnen ziektes bij zich dragen die ook voor de mens gevaarlijk zijn. Voor iemand die met paarden werkt, is een tetanusvaccinatie geen overbodige luxe! Ook ringworm is voor mensen heel besmettelijk. Bescherm jezelf daar goed tegen en was je handen goed wanneer je een paard met ringworm hebt gepoetst.

Zorg er bij het geleiden aan een halster of hoofdstel altijd voor dat je het paard in geval van nood op tijd los kunt laten, bijvoorbeeld als het paard plotseling wegspringt en je hem niet meer kunt houden. Je voorkomt dat je wordt meegesleurd door nooit het touw om je hand te wikkelen of vingers door een ring van het halster of hoofdstel te steken.

Stof in de stal is natuurlijk slecht voor het paard maar zeker ook slecht voor jezelf. Ventileer de stal tijdens uitmesten, opstrooien en vegen en sprenkel eventueel de vloer met een gieter tijdens het vegen.

endorfines

Wanneer je met paarden werkt, moet je je er altijd van bewust zijn, dat er onveilige situaties kunnen voorkomen voor jou of voor het paard. Je moet er dus alles aan doen om het zo veilig mogelijk te maken. Hulpmiddelen die je kunt gebruiken om het paard rustig te houden, bijvoorbeeld bij scheren of bij een dierenarts of hoefsmid, zijn het draaien van een halsplooï of de praam. De werking van beide is hetzelfde, namelijk het produceren van *endorfines*. Gebruik deze hulpmiddelen dan ook direct. Wacht je te lang en is het paard al helemaal opgefokt, dan worden de *endorfines* nog wel geproduceerd, maar is het adrenalinegehalte al zo hoog, dat het geen zin meer heeft. Om een halsplooï te pakken is het het makkelijkst om aan de linker kant te gaan staan met in je linker hand halster en touw. In je rechter hand neem je een halsplooï en draai deze een kwartslag. Nadat je een halsplooï hebt gepakt of de praam op de bovenlip hebt gedraaid, wacht je even. Het paard moet wel de kans krijgen om *endorfines* te gaan produceren. Gebruik deze hulpmiddelen zorgvuldig en met mate. De praam bestaat uit een stok met een lus eraan die om de bovenlip van het paard wordt gedraaid. Ga aan de zijkant van het paard staan en zet het paard indien mogelijk met zijn achterhand in de hoek (denk aan scherpe voorwerpen). Blijf zelf rustig, met schreeuwen los je niks op. Blijf altijd attent tijdens het werk met de praam! En denk eraan: niet te lang praam op de neus laten. Vooral indien het paard erg alert wordt, begint te snuiven en dergelijke erg oppassen voor contrareactie en de praam direct afdoen.

3.2 Veiligheid voor het paard

Ook een paard heeft recht op veiligheid. In de vrije natuur zal hij dat zelf bepalen (denk aan rangorde in de kudde en slaappleats), maar onze paarden hebben zelf niet te bepalen waar ze heen moeten. Wij doen dat voor hun. Zorg ervoor dat je een voldoende ruime box of stand hebt met een goede solide bodem en een goed bed. De wanden dienen glad te zijn en het plafond voldoende hoog. Controleer regelmatig

---

de stal op uitstekende voorwerpen en eventuele splinters. Ook de gang en poetsplaats regelmatig controleren op onvolkomenheden. Leg eventueel rubberen matten op de (gladde) natte vloer van de afsputplaats. Gaat je paard de wei in, bedenk dan goed welke afrastering je neemt en of het hek wel degelijk is. Inspecteer ook regelmatig de bodem en eventueel slootkanten op scherpe voorwerpen.

Stof op stal is uit den boze, voor de mens maar zeker ook voor het paard. Ventileer en sprenkel de stalgang voor het vegen met een gieter, mest uit en strooi op als de paarden buiten staan (paddock of molen). Controleer ook het stro of hooi bij binnenkomst en weiger slechte partijen.

3.3 Afsluiting

Op papier lijkt het allemaal zo gemakkelijk. Maar je zult merken dat elke situatie anders is. Het is haast onmogelijk om elke situatie te oefenen. Handel snel en zonder te schreeuwen, ken de noodnummers en oriënteer je in een nieuwe stal altijd op het calamiteitenplan.

Trefwoordenlijst

A

ademhaling 41
afrastering 33

B

blanket of hunter clip 28
borstsluitingen 15

D

drukkingen 42

E

endorfines 47

H

half blanket clip 28
hartslag 42
hoefverzorging 11
huidproblemen 42
huidvet 12

K

koker 13

L

luizen 44

M

mestketting 32
mok 43

P

pasvormen 14
peesbeschermers 18
pijpkousen 18

poetsen 9
potstal 31
praam 23

R

reisbandage 20
rijbewijs BE 36
ringworm 43
rotstraal 44

S

schimmels 43
springschoenen 19
staart- en maneneczeem 43
staartbeschermer 22
stalbandage 20
strijklap 18
strooisel 30
strowis 12

T

temperatuur 42
transportbeschermers 21

V

vluchtdier 46

W

werkbandage 20
werkvolgende 10

Z

zonnebrand 44
zweetdeken 16

